

РЕЦЕНЗИЯ

върху трудовете на главен асистент д-р Светлана Станкова, участваща в конкурс за академичната длъжност *доцент* по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Управление на комуникационни ситуации) към ФЖМК, обявен в ДВ, бр. 93 от 26.11.2019 г.

Рецензията е на основание чл.4 и чл.25 от Закона за развитието на академичния състав на Република България, чл.57 ал(1) и ал.(2) от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ чл.108 ал(1) и ал.(3) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на ФС на ФЖМК, протокол №04 от 20.12.2019 г.

Рецензията е във връзка със заповед на Ректора на СУ № P00-38 -14 от 13.01.2020 за определянето на членове на Научно жури, което да проведе конкурса.

**Рецензент: проф. дн Добринка Станчева
Пейчева, член на Научното жури**

Научно-изследователска дейност

Главен асистент д-р Светлана Станкова, е единствен кандидат в конкурса.

Основният хабилитационен труд, с който участва в конкурса д-р Станкова е монографията: „Бежанските движения към България в периода 2011-2015 г. Комуникационни ситуации и медийни практики.“ София: УИ Св. Кл. Охридски, **2019**, 208 с. Освен тази монография д-р Светлана Станкова има публикувани още две монографии: „Радиофеноменът“. София: Авангард Прима, 2014, 173 с., предвидена за учебно помагало и „Пресата - политически посредник“. София: УИ Св. Кл. Охридски, 2010, 288 с., Станкова е представила в рамките на конкурса 1 студия „ Отразяването на предизборната кампания за Европейски парламент 2019 в България от в. „Труд“ в Годишник на ФЖМК при СУ “Св. Кл. Охридски”, 2019, т. 26, сс. 177-195; и 23 статии, 19 от които по темата на

конкурса: „Социалните мрежи в политическата комуникация“; „Дигиталният политически диалог и социалните мрежи“; „Кризата в Каталуня – липса на комуникация или защита на демокрацията“; „Фалшивите новини – манипулации и мистификации в контекста на президентските избори в САЩ (ноември 2016 г)“, „Атентатът срещу „Шарли Ебдо“ – корените на омразата“; „КСО: бизнес решения и публични комуникации“; „Обърнатите политически образи на парламентарните“, „Избори 2013“ „Образът на врага – ефективна политическа технология“; „Медиите на властта vs. властта на медиите“; „Евроскептицизъм и еврооптимизъм в последните кандидатпрезидентски кампании на България и Чехия“; „Университетските библиотеки – мост към единното европейско образователно пространство“; Пресата като инструмент за създаване на политическа идентичност (президентска кампания 2006)“. „Президентската кампания 2006 на страниците на печата – умерена епидермална или предрешена“; „Коучингът- стимул за кариерно развитие. „Предприемачът vs. играча“, „Търговията надделя над политиката“, „Бърно – преживяна мечта“ и др.

Основният хабилитационен труд на кандидатката за заемане на академичната длъжност доцент „Бежанските движения към България в периода 2011-2015 г. Комуникационни ситуации и медийни практики“ е публикуван, има научен редактор, двама научни рецензенти и се състои от 4 глави с обем от 208 стр. Върху този труд съм извела основните приноси на кандидатката, свързани с темата на конкурса, а именно - управление на комуникационни ситуации, за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Хабилитационният труд е една теоретико-методологична и емпирико-верифицирана концептуализация на един изключително важен елемент от комуникационния процес, изключен повече от половин век от лансирания през 1948 г. петвъпросен модел на Харолд Ласуел, приеман впоследствие от много учени като действащата комуникационна парадигма. Д-р Светлана Станкова тръгва от обстоятелството че комуникационният процес не се изчерпва с 5 –те елемента, описани в модела на Харолд Ласуел „кой казва, какво казва, по какъв канал, на кого, с какъв ефект“. Тя акцентира върху шести елемент – „при какви условия“ чрез собствено теоретизиране и емпирично верифициране на **комуникационната ситуация**, следвайки Дъглас Уепълс и неговия шестелементен модел, публикуван 6 г. по-рано от модела на Х. Ласуел, а именно „ кой казва, какво казва, по какъв канал, на кого, при какви условия и с какъв

ефект.“ „Едно и също съобщение – потвърждава Светлана Станкова - може да придобие различен смисъл, според комуникационната ситуация, в която е прието интерпретираното съдържание.“

С въвеждането и релевантното доказване на значимостта на *комуникационната ситуация* за описание на комуникационния процес, тя допринася за доразвиването и верифицирането на шествъпросния комуникационен модел на Д. Уепълс, който съдържа конкретната ситуация или иначе казано - **условията при които протича комуникацията**. С доразвиването и верифицирането на шествъпросния модел на Дъглас Уепълс, който по подобие на авторката е разработен върху изследователската траектория на пресата, Станкова се причислява към други съвременни изследователи от рода на Ehsan Sabaghian, Дженифър Стромър-Галей, Стив Сојер и пр., които също допринасят за утвърждаването на модела на Д.Уепълс като релевантна комуникационна парадигма.

Хабилитационен труд като цяло определям като труд с приносен характер за комуникационната теория. Станкова аргументира акцента си върху комуникационната ситуация и с други автори, включително и български - Ел. Николов, Д. Пейчева, Сн. Попова, Ел. Добрева, Ив. Савова, М.Петров и др.

Комуникационната ситуация Станкова определя като променлива величина и единица, отворена за влиянията на останалите комуникационни елементи и оказваща обратно влияние.

С приносно значение за теорията на комуникацията са още няколко конкретни момента от монографичния труд на Станкова. Лансирана е дефиниция за комуникационна ситуация, от гледна точка на комуникационната теория, а именно: **всяко комуникационно взаимодействие, протичащо при конкретен пространствено-времеви контекст, в което участниците използват обща знакова система и канали за връзка, за да предадат или получат определено съобщение.**

С приносен характер е и уточнението за смесване на наименованията „комуникационна ситуация“ (communication situation) и „комуникативна ситуация“ (communicative situation) - понятието „комуникационна ситуация“ е свързано от авторката с денотата, а понятието „комуникативна ситуация“ – с атрибутивността.

С приносен характер е и опитът за класификация на комуникационните ситуации по различни категориални равнища и признаци и представянето им в табличен вид: според резултатите от комуникационното взаимодействие между адресанта и адресата – стандартна/конфликтна; според интенцията/липсата на интенция на адресанта – спонтанна/преднамерена; според наличието/липсата на технически посредник – директна/индиректна; според основния използван канал за предаване на съобщението – акустична/оптична; според броя на комуникаторите – междуличностна/масова; според социалната сфера на комуникационното взаимодействие – формална/неформална; според социалния статус на комуникаторите – хоризонтална/вертикална; според характера на времепространствената връзка – единна/неединна.

Изхождайки от конкретните емпирични условия и ситуации Станкова стига до следните приносни твърдения:

- под влияние на медиите могат да се изменят нагласите на хората, особено когато познанията им са слаби ;
- определени характеристики на аудиторията моделират медийните послания;
- определени сегменти от съдържанието на посланията моделират въздействието на чутото, видяното, прочетеното.
- повлияването на хората зависи от наличните знания по темата.
- колкото по-малко аудиторията знае за сложностите и противоречията за обсъжданите в текста проблеми, толкова по-значителни са измененията в неговите нагласи.
- техниките на медийното представяне водят до различни опити за изменение на знанията; изменение на нагласите; моделирането на представите

Като цяло Станкова разглежда манипулациите като променливи величини, които зависят от индивидуалните характеристики и съдържателните измерения на комуникативните внушения. За тяхната резултатност решаващи са кои са въздействащите източници, казаното, средствата, които са използвани, хората, към които са насочени и условията, при които се извършват.

Приносен момент е и взаимоотношването и взаимопреплитането, което Станкова извежда между елементите на комуникационната парадигма – комуникатори, медии, съобщения, ефекти и пр.

Едновременно с приносите за комуникационната теория чрез вкарването и аргументирането на комуникационната ситуация като задължителен елемент на комуникационния процес се открояват и приноси за самото управление на комуникационна ситуация:

-определяне на управлението на комуникационната ситуация – *„социална технология, целяща систематично налагане и поддържане на желани нагласи у адресатите, чрез използването на различни техники“*. (с.71).

- посочване на комуникационни ефекти при прилагането на стратегиите за управление на комуникационната ситуация,

- утвърждаване релевантността на управлението (моделирането като важна променлива за корелацията комуникационна ситуация и медийна репрезентация и за успешността на контекстмейкърите – политици, експерти и журналисти и влиянието им върху възприятията и оценките на адресатите.

Освен с приноси за комуникационната теория, хабилитационният труд се отличава и с други самостоятелни приноси

- направен обзор и систематичен концептуален преглед на непревеждани досега, според авторката, публикации на водещи учени в областта на миграционните изследвания;

- въведено е понятието „управление на международната миграция“, с главен обект: 1) участниците, които трябва да оправдаят нарастващите се намеси в областта на миграцията; 2) практиките, които са част от миграционните политики и които често се извършват от институциите, налагащи това схващане и 3) наборът от дискурси и наративи относно това какво е миграция и как трябва да се подходи към нея.

- миграцията се представя като нормален и потенциално положителен процес, в който се отчитат интересите не само на дадена държава или регион, но на света и човечеството като цяло;

- Комуникационните ситуации на конкретни миграционни движения - принудителните миграционни движения към България в периода 2011-2015 г. се свързват с медийните практики и комуникационни ефекти като по този начин се очертава връзката между теорията и практиките.

С приносен характер са описаните пропагандни стратегии и техники в наблюдаваните медийни практики – негативна стереотипизация и поставяне под общ знаменател – „нашествие на агресивното мюсюлманство“, „страшна сган“ (с.99).

Принос в изследването е и дадената конкретна дефиниция за управление на комуникационна ситуация, а именно – „социална технология, целяща систематично налагане и поддържане на желани нагласи у адресатите, чрез използването на различни техники“. (с.71).

Монографията е един от първите трудове, в които се посочват хипотетичните комуникационни ефекти при прилагането на пропагандни стратегии за управление на комуникационна ситуация и техните политико-социални ефекти - десенсибилизация, алиенация, обругаване и унижаване на „другите – те“, провокиране на омраза, отхвърляне, дори насилие.

По този начин тя резонно равнопоставя известните 7- пропагандни техники, създадени през 1937 г. от Института за анализ на пропагандата в САЩ и съвременните популистки похвати и изразни средства в политическата комуникация на К. Муде, М. Канован и др. в управлението на комуникационната ситуация.

Утвърждавайки като работещо обстоятелство обвързаността на комуникационна ситуация с медийна репрезентации и различните възможности за тяхното управление/моделиране и свързвайки ги с въздействията, които оказват – политици, социолози, журналисти с различни нагласи и аргументи, влияещи върху възприятията на аудиторията, авторката разкрива различни медийни популистки практики и илюстрира манипулативни ефекти.

Чрез теоретичната и емпирична верификация на комуникационната ситуация като задължителен елемент на комуникационната парадигма Станкова може да бъде емблематизирана като специалистът по тази тематика в България. Фактът, че анализът на конкретни комуникационни ситуации е предмет и на защитената през 2010 г. докторска дисертация, свързана с пресата като политически посредник на кандидатпрезидентските кампании на България и Чехия (2006-2008 г.), в които тя извежда поредица от аналогии в комуникационните ситуации в политическата надпревара в двете страни е още едно доказателство в тази посока.

Използваната библиография включваща 242 източника, от които 129 на кирилица и 113 на латиница и обработен емпиричен материал, съдържащ 1498 медийни публикации, което показва добро запознаване със съществуващата литература и сериозен обем от емпиричен материал.

В другите публикации, представени за рецензиране с приносно значение са отново темите за пропагандните/популистките похвати и отношенията медии – политика.

Съществен момент са експликациите на манипулацията, свързана с използването на езика за формиране на нагласи и структуриране на морални и политически ценности, влияещи върху общественото мнение.

Посочването на причините, поради които се повишава възприемчивостта към преувеличаване или изкривяване на истината и на различните мотивации на създателите на фалшиви новини е важен теоретичен ангажимент на Станкова в изясняването на това явление.

В направеното изследване върху туитовите на Доналд Тръмп през първата година от избирането му за президент на САЩ (*Дигиталният политически диалог и социалните мрежи*) е лансиран извод със съвременно звучене, а именно, че „когато са налице технологичните средства, но не и интелектуална и професионална зрялост при употребата им, социалните мрежи приобщават голяма част от хората в един свят на постистина, в който предубедеността и пристрастеността са по-важни от фактите, а емоционализирането на същностно политическото се превръща в обект на безскрупулна манипулация“.

Приносно е и систематизирането на влиянието на социалните мрежи като част от дигиталния политически диалог в конкретни аспекти – възможност за манипулации, възможност за активизиране на гражданското участие, възможност за икономически печалби и пр.

В статията „*Социалните мрежи в политическата комуникация*“, в която се разглеждат разликите при ангажирането на потребителите с политическо съдържание, се идентифицира разнообразието от интерпретации относно политическото участие онлайн. Откроява се влиянието на контекстовите аспекти и се прави опит за осмисляне на понятието „политическо онлайн участие“ с приносно място. Съществен принос е разглеждането на взаимната динамика между активностите на гражданите (индивидуални

или групови) и мобилизацията и комуникационните стратегии на политическите институции в зависимост от социалния контекст.

Преподавателска дейност

Кандидатката за академичната длъжност доцент е хоноруван преподавател от 2007 г. във ФЖМК, а от 2018 г е на основен трудов договор, заемайки академичната длъжност „главен асистент“.

Пряко свързан с обявения конкурс е курсът и „Изграждане на комуникационни ефекти“. Други авторски курсове на кандидатката са „Медиите в политиката“, „Образът на врага в медиите“ и „Политически имидж“. Водила е и авторски курсове за ОКС магистър – „Медиен дневен ред“ за специалисти и за неспециалисти.

Канена като гост-преподавател е в Югозападния университет „Неофит Рилски“, където също има нов авторски лекционен курс за специалност „Култура и медии“ в ОКС „бакалавър“ – „Радио и култура“.

От учебната 2014/2015 година води изработените от нея упражнения по дисциплината „Изграждане на имидж“ в специалност „Връзки с обществеността“, както и по учебните дисциплини „Съвременни световни медии 20-21 в.“ в специалност „Книгоиздаване“ и „Комуникации и световни медии“, в специалност „Комуникационен мениджмънт“, всички в ОКС „бакалавър“.

Автор е и на учебна програма за студенти по европейската програма ЕРАЗЪМ+ – „Enemy Image in Media“.

Научен ръководител е била на пет бакалавърски и една магистърска теза, защитени отлично.

Кандидатката има нужната преподавателска натовареност по темата на конкурса и като цяло.

Участия в научно-изследователски проекти.

Светлана Станкова е участвала в два европейски проекта: в периода 2013-2015 г. в проект BG051P0001-3.3.07-0002 „Студентски практики”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и в периода 2016-2018 г. в проект „Студентски практики - Фаза 1“, изпълняван по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове; 2 Член на научен екип е в национален проект към Фонд „Научни изследвания” на тема: „Модел на ефективна визуално-комуникативна и медийна среда за формиране и възпитаване на нови публики в сферата на изкуствата и културните и творчески индустрии чрез споделени пространства“. Участвала е и в международни проекти, а именно – била е член на екипа на проект “Комуникационна стратегия за подготовка на България за членство в ЕС”, Дъблин, ноември 2003 г.

Национални и международни конференции

Гл. ас. д-р Станкова е участвала с научни доклади в шестнайсет национални и международни конференции и форуми.

Специализации

Доктор Светла Станкова е специализирала шест месеца в Департамента по социални науки на Масариковия университет, Бърно, в периода февруари-август 2008 г., по линия на образователен и културен обмен на МОН.

Участие в професионални организации

Станкова е активен участник в СБЖ. Тя е научен секретар към 65-то дружество към Съюза на българските журналисти, както и на Българската академична асоциация по комуникации.

Професионален стаж

Д-р Станкова има практически журналистически стаж в агенция „Фокус” и в Прессекретариата на Президентството на Р България.

Гл. асистент Станкова отговаря и на изискванията на точковата система за допускане до участие в конкурса . Има по-голям брой точки от минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност доцент. Представен е доказателствен материал по всички осъществени дейности.

Приносителите на кандидатката и отговарянето ѝ на всички изисквания и научни критерии ми дават основание да гласувам с Да и ще гласувам с Да за заемането на академичната длъжност *доцент* във ФЖМК по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Управление на комуникационни ситуации) от глас д-р Светлана Станкова.

Рецензент:

проф. дн Добринка Станчева Пейчева,

Югозападен университет „Неофит

Рилски“

08.03.2020, София